4.12.2024

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan pyyntö HE 122/2024 vp koskien 2 § 3 momentin poistamista lakiesityksestä

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt 4.12.2024 kiireellisenä sosiaali- ja terveysministeriöltä ja valtiovarainministeriöltä virka-arviota HE 122/2024 vp sisältyvän 2 §:n 3 momentin poistamisen kustannusvaikutuksista hyvinvointialueille talousarvion käsittelyä varten.

Vammaispalvelulain muuttamista koskevan lakiehdotuksen 2 §:n 3 momentti koskee soveltamisalan rajaamista tilanteissa, joissa henkilön avun ja tuen tarpeessa olisi kyse hänen elämänvaiheessaan tavanomaisesta tarpeesta.

Valtiovarainministeriö toteaa arvionaan, että kyseisen 2 §:n 3 momentin poistolla on kustannuksia kasvattava vaikutus. Kustannuksia nostaa erityisesti asiakassiirtymät ikääntyneiden palveluista vammaispalveluihin, jolloin asiakasmaksukertymä alenee ja nettokustannus kasvaa. Toiseksi kustannuksia kasvattaa palvelujen kysynnän kasvu: siltä osin kuin niitä jatkossa myönnetään vammaispalveluina, niihin liittyy subjektiivisina oikeuksina vähemmän harkinnanvaraisuutta, jolloin niitä on myönnettävä enemmän.

Ilman 2 § 3 momenttia pykälä sisältää enemmän harkinnanvaraisuutta, jolloin on yhä epäselvempää, kuinka paljon erityisesti ikääntyneet hakevat palveluita vammaispalveluina, ja kuinka paljon heille tehdään myönteisiä päätöksiä hyvinvointialueen toimesta ja kolmanneksi, minkälaiseksi oikeuskäytäntö muotoutuu. Tällä kaikella on ilmeinen kustannusvaikutus ja se vaikeuttaa etukäteistä kustannusvaikutusten arviointia.

Valtiovarainministeriö korostaa, ettei sillä ole ollut käytettävissä olevan ajan, käsillä olevan hallituksen esityksen erinäisten kustannusvaikutteisten säännösehdotusten ja niihin nyt tehtävistä periaatteellisesti merkittävistä muutoksista seuraavien vaikutusketjujen ja tietopohjan heikkouden vuoksi mahdollisuutta tehdä kokonaisuudesta perusteellista vaikutusarviota. Poistettavaa momenttiehdotusta on esityksen vaikutusarvioita valmisteltaessa

pidetty kuitenkin keskeisenä palvelujen myöntämistä ja siten vaikutusten syntymistä ohjaavana tekijänä.

Hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) 9 § edellyttää kuitenkin, että velvoitemuutokset otetaan varainhoitovuodelle rahoitusta määritettäessä täysimääräisesti (nettokustannus) huomioon. Tämän vuoksi myös eduskuntakäsittelyssä tehtyjen muutosten vaikutus tulee huomioida rahoituksessa muutoksen voimaantulosta lähtien. Hallituksen esitykseen vuoden 2025 talousarvioksi sisältyy velvoitemuutosten toimeenpanoon 24,8 miljoonaa euroa vuodelle 2025. Varaamalla uuden vammaispalvelulain toimeenpanoon yhteensä 45 miljoonaa euroa vuodelle 2025, alueiden edellytyksiä lainsäädännön toimeenpanoon vahvistettaisiin. Lisäys hallituksen talousarvioesitykseen verrattuna momentille 28.89.31 olisi siten 20,2 miljoonaa euroa.

Uuden lainsäädännön toimeenpanoa tulee seurata ja tarvittaessa tarkastella säädösperusteisin muutoksin tulevaa rahoitustasoa vuoden 2025 aikana lisätalousarvioprosesseissa.

Mika Niemelä

Osastopäällikkö, budjettipäällikkö